

Anmeldelser, vurderinger og kritik tjener samfundets stratifikation

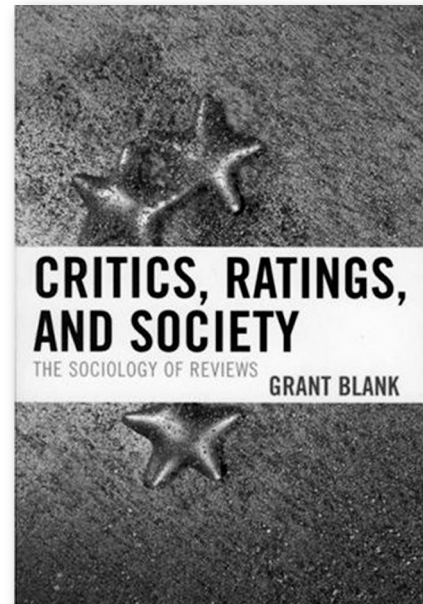
Anmeldelse af Rasmus Willig

Hvilken betydning har anmeldelser, kritik og vurderinger i vores samfund? Det spørgsmål har Grant Blank stillet sig selv, og det er der kommet en håndværksmæssigt forsvarlig og vigtig sociologisk bog ud af.

En god eller dårlig anmeldelse kan betyde knald eller fald for forfattere, kokke og instruktører. Bernard Loiseau, en af Frankrigs største kokke, skød f.eks. sig selv, da han blev degraderet af Gault-Millaus restaurantguide.

Heldigvis reagerer kun de færreste så drastisk på en dårlig anmeldelse, men anmeldelser er særligt voldsomme, fordi de inviterer hele offentligheden til at kigge med, når et værk eller et nyt menukort skal vurderes. Måske er anmeldelser særligt voldsomme, fordi mange, der må stå model for dem, opfatter det som et reelt personligt angreb, eftersom det ikke kun er værket, forestillingen eller produktet, der anmeldes, men snarere personens talenter, evner eller færdigheder. Altså ikke værket, men personen bag.

Sociologen Grant Blank behandler ikke anmeldelser i snæver forstand, men ønsker at udvikle en sociologisk teori om vurderingssystemer, og her kommer der mere i spil end de mere traditionelle mad- og litteraturanmeldelser. Blank behandler mange anmeldelsesgenrer, men desværre medtager han ikke de finansielle vurderinger, der spiller en stor rolle i dag. Det betyder imidlertid ikke, at hans analyser ikke kan lægges ned over de finansielle ratingbureauer som f.eks. Moody's, Fitch og Standard & Poors. Deres finansielle anmeldelser rammer bankerne hårdt og har også store konsekvenser for de nationer, der ikke lever op til deres standarder. Problemet med de finansielle ratingbureauer er imidlertid, at flere af dem er betalt af de banker, som de bliver bedt om at vurdere. Det svarer til, at mad- eller litteraturanmel-

Grant Blank:
Critics, Ratings, and Society. The Sociology of Reviews.
Rowman & Littlefield Publishers, 2007.
New York

deren er betalt af henholdsvis restauratøren og forlaget.

En af Blanks pointer er derfor også, at en troværdig vurdering, anmeldelse eller kritik beror på graden af gennemsigtighed. For de finansielle ratingbureauer vil det svare til, at det bliver lovpligtigt for dem at redegøre for deres ansættelsesforhold, hver gang de udtaler sig.

ØGER ANMELDELSER SALGET AF DET, DE VURDERER?

Blank gennemgår helt traditionelt og sobert forskningslitteraturen på anmelderområdet i et lettilgængeligt sprog og gør selv de mest trivielle studier interessante. Eksempelvis gennemgår han kort forskningen i, om anmeldelser overhovedet har nogen effekt – dvs. øger gode såvel som dårlige anmeldelser salget? Blandt de interessante studier,

som Blank trækker på, kan bl.a. nævnes White og Whites gamle studie fra 1965, der påpeger, at kunstanmelderes primære opgave er at føre kunstnere og potentielle private kunstsamlere sammen. Et lignende studie af Mulkay og Chaplin fra 1982 pointerer, at Jackson Pollocks succes afhang af en mindre, tæt gruppe af anmeldere og galleriejere, som havde held til at bringe hans kunst frem i en større offentlighed. Endelig omtales et studie af Sorensen og Rasmussen, der omhandler fiktionbøger, og som fastslår, at selv dårlig omtale får salget til at stige.

EN CONNAISSEUR ELLER EN PROCEDURAL ANMELDELSE

Blank skelner mellem to typer af anmeldelser. Den første er skrevet af en såkaldt "kender" eller "connaissanceur", der besidder helt unikke evner inden for feltet, som f.eks. en dygtig litterat, der anmelder litteratur. Der er som regel tale om en person med en særlig erfaring og et særligt kendskab til fagområdet, og troværdigheden af denne type af anmeldelser afhænger derfor af, om personen har opbygget en længerevarende relation til sin læserkreds.

Den anden type af anmeldelser afhænger ikke nødvendigvis af personens troværdighed og betegnes "procedural". Her er anmeldelsen opbygget af test – typisk veldefinerede procedurer, der tillader læseren at sammenligne et produkt med andre lignende produkter, som f.eks. test af biler, computere, gadgets eller sammenlignelige services som pensions- og bankforhold.

Blanks bog åbner op for at se en verden befolket af anmeldelser, kritik og vurderinger. Forbrugerprogrammer, der tester forskellige varer "billigst til prisen", videnskabelige tidsskrifters anonyme peer reviews af artikler og ranglister over, hvem der klarer sig bedst på bogmarkedet, er alle former for vurderende offentlige udsagn, der samlet set har en større sociologisk betydning.

ANMELDELSER – SOCIOLOGISK SET

Kritik får hos Blank en funktionel betydning i modsætning til kritik som et særligt erkendelsesmiddel eller afslørende status for den kritiske journalist, der afdækker ulovlige eller skævvadrede magtforhold. Funktionen består i at reducere kompleksiteten af æstetiske indtryk, videnskabelige fakta eller konsum af varer, således at vi ikke behøver at afprøve alt, før vi selv vælger. Denne pointe giver god mening: Tænk blot på de mange

klassifikationssystemer såsom stjerner, ranglister eller andre symboler, som grafisk er designet til at fortælle om en film, en restaurant eller en bog er god eller dårlig. I princippet gør det samme sig gældende med andre typer af mærkninger såsom svanemærket eller nøglehullet. De reducerer kompleksiteten, og forbrugeren kan på baggrund af et vurderet ekstrakt træffe mere kvalificerede valg.

Denne praktiske dimension er nok så vigtig, men Blank har også et godt blik for, at netop anmeldelser, kritik og vurderinger hænger direkte sammen med samfundets stratifikation. Vurderingerne er i sociologisk henseende med til at opbygge faglige, økonomiske og sociale hierarkier og bidrager til den løbende stratifikation. Anmeldelser opfattes som troværdige offentlige udtalelser og er derved med til at danne og opretholde kulturelle og økonomiske klasser og – ikke mindst – hvem der skal tildeles en særlig status.

Anmeldelser er ikke objektive, men skrevet i en kontekst, som man ifølge Blank bør tage alvorligt. Lige så bevarende anmeldelser kan virke for en kulturel klasse, lige så dagsordensættende kan de være for, hvilke forandringer der skal ske i de forskellige statushierarkier. Herved er Blank – dog helt uden at formulere det for læseren – i gang med at forsøge at besvare to af de mest grundlæggende sociologiske spørgsmål, nemlig hvad der holder et samfund sammen (spørgsmålet om solidaritet), og hvad der driver et samfund fremad (spørgsmålet om forandring). Disse to grundlæggende spørgsmål kaldes også henholdsvis konsensusperspektivet og konfliktperspektivet. Det giver god mening at se alle former for offentlige vurderinger som en måde at skabe evigt tolkende fælles referencerammer på, hvorved der kan opnås konsensus, lige så vel som det giver mening at se offentlige vurderinger som institutionaliserede motorer for forandring.

Så langt så godt, men Blank indfrier ikke helt denne læsers forventninger. De deskriptive redegørelser og ikke mindst de forskellige cases analyseres håndværksmæssigt forsvarligt, men det kniber med den sidste sociologiske teoretisering. Som læser må man desværre danne alt for mange billeder selv.

Jeg har haft Blanks bog stående fremme i lang tid og har gået rundt om den i den tro, at så snart jeg fik den læst, ville verden åbne sig på ny. Det skete desværre ikke helt. Den skal dog varmt anbefales til det danske anmelderkorps, og for dem, som interesserer sig for, hvordan der kan skabes gennemsigtighed for forbrugere, er bogen obligatorisk læsestof.